

Uwarunkowania, istota i następstwa członkostwa Polski w Unii Europejskiej

I. Polska na drodze do Unii Europejskiej

Załamanie się komunizmu w Polsce i w innych państwach Europy Środkowo – Wschodniej i Południowej oraz osłabienie Związku Radzieckiego, a następnie jego upadek otworzyły naturalne procesy dezintegracji dawnego Bloku Wschodniego i jego dążenia do zbliżania się i współpracy z obszarem euroatlantyckim. Taki rozwój procesów społeczno – politycznych i ekonomicznych oznaczał otwarcie perspektywy członkostwa dla państw tego regionu najpierw w Unii Europejskiej, a później także w Pakcie Północnoatlantyckim. Dążenia tych państw, w tym przede wszystkim Polski, do zbliżania się i integracji ze strukturami Zachodu oznaczało wysiłki na rzecz opuszczenia „szarej strefy” i przezwyciężenia Ładu Jałtańskiego. U podstaw członkostwa Polski w Unii Europejskiej leżały zarówno uwarunkowania historyczne, jak i społeczno-ekonomiczne i polityczne.

1. Polskie koncepcje historyczne integracji z Unią Europejską

Idee integracji europejskiej stawały się istotne dla polskich myślicieli politycznych już od drugiej połowy XVI wieku silnie oddziałując na polską tradycję intelektualną¹.

¹ Zob. Marcin Kawalec, Wkład polskich myślicieli w rozwój idei integracji europejskiej. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie 2017; 6 (966): s. 79-88. Barbara Stoczewska, Koncepcje Zjednoczenia Europy w Polskiej myśli politycznej (w): Państwo i Społeczeństwo III; 2003 nr 4.

Data	Koncepcja/ Przedsięwzięcie	Istota
1517	Maciej Miechowita – <i>Opis Sarmacji Azjatyckiej i Europejskiej</i> ;	- pierwsza drukowane w Polsce dzieło używające przydawki „europejski”;
1615	Mikołaj Chabielski – <i>Pobudka narodów chrześcijańskich na podniesienie wojny przeciwko nieprzyjacielom Krzyża Świętego</i> ;	- uzyskanie pokoju w Europie poprzez pokonanie Imperium Osmańskiego poprzez koalicję 12 państw;
1569	Unia Lubelska	- Unia Realna między Koroną Królestwa Polskiego a Wielkim Księstwem Litewskim;
1748 - 1793	Stanisław Leszczyński – <i>Mémorial de l'affermissement de la paix générale</i> ;	- koncepcja utworzenia Ligi Państw Europejskich opartej na relacjach między państwami członkowskimi;
1775	Kajetan Józef Skrzetuski – <i>Projekt, czyli ułożenia nieprzerwanego w Europie pokoju</i> ;	- utworzenie trwałej Ligi państw – Rzeczypospolitej Europejskiej opartej na wartościach chrześcijańskich i pokojowym rozstrzygnięciu sporów;
1808	Hugo Kołłątaj – <i>Uwagi nad teraźniejszym położeniem tej części ziemi polskiej, którą od Traktatu Tylżyckiego zaczęto nazywać Księstwem Warszawskim</i> ;	- propozycja nowego ponapoleońskiego podziału Europy;
1815	Stanisław Staszic – <i>Myśl o równowadze politycznej Europy</i> ;	- Unia polski z Rosją w ramach zjednoczenia narodów słowackich pod przewodnictwem Cara. Europa powinna się opierać na regionalnych federacjach: etnicznych: słowiańskiej, niemieckiej i francuskiej opartych na wartościach chrześcijańskich i prawie narodów;

1831	Wojciech Bogumił Jastrzębowski – Traktat o wiecznym przymierzu między narodami ucywilizowanymi: Konstytucja dla Europy;	- projekt utworzenie konfederacji europejskiej ze wspólną konstytucją, instytucjami i armią;
1848	Zygmunt Edwin Gordaszewski – <i>Fédération générale des États libres, dédiée aux amis du peuple</i> ;	- utworzenie Generalnej Federacji na czele z Kongresem Europejskim sprawującym zwierzchnictwo nad 3 federacjami łacińską, niemiecką, słowiańską;
1849	Stanisław Worcell – Polska a Węgry	- pomysł utworzenia federacji europejskiej składającej się z regionalnych związków suwerennych państw organizowanych na podstawie kryteriów geograficznych;
1867	Stefan Buszczyński – La decadente de L'Europe;	- projekt pokojowej, sprawiedliwej federacji – Europy Ojczyzn jako recepta dla ratowania Europy;
1903	Kazimierz Kelles-Krauz – Socjalizm a pokój europejski;	- utworzenie państwa złożonego (federacji lub konfederacji), powszechne rozbrojenie państw;
1906	Bolesław Limanowski – Naród i państwo;	- sfederalizowanie Europy według modelu szwajcarskiego;
1925	Bronisław Huberman – Mein Weg zu Paneuropa;	- wsparcie dla Paneuropeizmu; - ideę tę też wspierali m.in. Stanisław Cat-Mackiewicz, Eustachy Rudziński, A. Lednicki/ Paneuropa 1929;
II RP 1918-1926	Koncepcja Międzymorza;	- doktryna polityki zagranicznej nawiązująca do tradycji wielokulturowej Rzeczypospolitej Obojga Narodów zakładającej

		utworzenie Sojuszu Państw Europy Środkowo-Wschodniej; 1
1921-1939	Prometeizm	- wizja geopolityczna zakładająca rozpad imperium Rosyjskiego /później ZSRR i utworzenie Federacji państw które znalazły się w strefie wpływów ZSRR lub III Rzeszy;
XIX wiek /początek systematycznych badań nad ideą/	Stanisław Krzeziński – Definicja idei Jagiellońskiej w Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej;	- koncepcja sojuszu narodów Europy Środkowo-Wschodniej skierowana przeciw imperialnym dążeniom Rosji;
Lata 1950 - te	Józef Retinger – Polski Ojciec Europy;	- przyczynił się do utworzenia wielu organizacji proeuropejskich m.in. Europejskiej Ligi Współpracy Gospodarczej, Kongres Haski, Rada Europy, Kolegium Europejskie w Brugii, Europejskie Centrum Kultury, Komitet Specjalny ds. Europy Wschodniej;
1962	Rowmund Piłsudski – France and Der Eastern Allies 1919-1925;	- federalizm, jako jedyne rozwiązanie dla Polski I Europy Konfederacja Europejska częścią światowej federacji;
1962 - 1963	Edward Raczyński – Polska Niemcy i Zjednoczona Europa, Polska i Nowa Europa;	- wspieranie idei Zjednoczenia Polski z Europą;

Od końca lat 70-tych	Jan Paweł II	- nauczanie w duchu jedności Europy;
1939-1943	Premier Władysław Sikorski – solidarna współpraca państw słowiańskich; utworzenie związku państw Europy Środkowo-Wschodniej jako początek przyszłej integracji ogólnoeuropejskiej; 1941: projekt Konstytucji Związku Polsko-Czechosłowackiego (federacji);	- odnowienie idei federacyjnych w polskiej dyplomacji;
1940	Anatol Muhlstein – artykuł pt: <i>The United States of Central Europe</i> w czasopiśmie <i>New Europe and World Reconstruction</i> ;	- utworzenie federacji sześciu państw w Europie Środkowej;
1991	Grupa Wyszehradzka	- utworzona w 1991 roku przez trzy państwa Polskę, Węgry, Czechosłowację. Jej celem stało się pogłębienie współpracy na drodze i w ramach Unii Europejskiej i NATO; Jej celem jest także finansowanie działań z zakresu promocji i rozwoju: współpracy kulturalnej, wymiany naukowej, współpracy w zakresie edukacji wymiany młodzieży, współpracy przygranicznej i turystyki.
2015	Z inicjatywy prezydentów Polski i Chorwacji powołano Grupę Trójmorza;	- międzynarodowa inicjatywa gospodarczo-polityczna skupiająca 12 państw UE położonych w pobliżu mórz Bałtyckiego, Czarnego i Adriatyckiego /Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry/;

--	--	--

W kształtowaniu i rozwoju idei jedności europejskiej uczestniczyli Polacy. Idea zjednoczenia Europy wyrażana w płaszczyznach: aksjologicznej, politycznej, gospodarczej i społecznej pojawiała się w kontekście impulsów będących następstwem aktualnych procesów historycznych i pojawiających się problemów, których rozwiązania poszukiwano w koncepcjach integracji z udziałem Polski. Wybór kręgu kultury Zachodu – za Mieszka I (966) otworzył drogę do przyjmowanych w Średniowieczu Traktatów i rozpraw traktujących o pokoju i suwerenności (m.in. A. Frycz-Modrzewski, p. Włodkowiec, Stanisław ze Skarbimierza). Rozwój ruchów reformatorskich i zagrożenia ze strony Turcji przyczyniły się do Unii Lubelskiej (1569). W XVIII wieku wśród przedsięwzięć na rzecz integracji europejskiej pojawiły się polskie propozycje dotyczące europejskiego federalizmu (S. Leszczyński, K.J. Skrzetuski). W okresie rozbiorowym istotnymi problemami była utrata suwerenności i dyskusje wokół przyszłej Polski. Wielu myślicieli lokowało los państwa w kontekście pokojowego zjednoczenia się państw europejskich (m.in. H. Kołłątaj, S. Staszic, A.J. Czartoryski, W.B. Jastrzębowski, Z.E. Gordaszewski), a także A. Mickiewicz, który przewyższenie kryzysu europejskiego widział w odnowieniu wartości chrześcijańskich, w którym to procesie szczególną rolę powinna odgrywać Polska i inne kraje słowiańskie. W XIX wieku w publikowanych rozprawach odbudowa Państwa Polskiego związana jest ze Zjednoczeniem Europy. W okresie międzywojennym nastąpiło w Polsce ograniczenie promowania koncepcji integracyjnej na rzecz problemów odbudowy i umacniania państwa. Pewne rozpowszechnienie uzyskała Idea Paneuropeizmu (B. Huberman, A. Lednicki). W okresie międzywojennym rozgłos uzyskała także koncepcja Międzymorza.

W okresie okupacji niemieckiej na znaczeniu zyskały idee federacyjne obecne zarówno w działalności polskiego MSZ na uchodźctwie, jak i w koncepcjach osób prywatnych. Na szczególną uwagę zasługują tutaj koncepcje utworzenia unii polsko - czechosłowackiej, jak i związku państw Europy Środkowo-Wschodniej stanowiącego krok do rozwoju integracji ogólnoeuropejskiej. W warunkach ograniczonej suwerenności państwa polskiego w okresie komunizmu działalność publikacyjną i konkretne przedsięwzięcia podejmowali przede wszystkim na emigracji federaliści w tym m.in.: Józef Rątinger, Edward Raczyński, Kajetan Morawski, Aleksander Bergman, Piotr Wandyga, Rowmund Piłsudski, Stanisław Grocholski, Zbigniew Jordan, Jerzy Jankowski.

2. Uwarunkowania społeczne członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej mentalnie w społeczeństwie związane było z trzema postawami uzasadniającymi ten historyczny krok:

- przesłanki tożsamościowe: integracja z Unią Europejską oznaczała potwierdzenie europejskości. Dla wielu Polaków było to bardzo ważne w kontekście szerzącego się na Zachodzie, ale także w naszym państwie przekonania, że „prawdziwa” Europa to Europa Zachodnia. Europa Środkowo-Wschodnia ze swoją mizérią ekonomiczną i naruszeniem podstawowych standardów w zakresie praw człowieka, a także autorytarnymi modelami rządzenia nie mieściła się w modelu neoliberalnym Zachodu.

- przesłanki kulturowe: przynależność Polski do Unii Europejskiej jest uzasadniona związkami naszego społeczeństwa z kulturą Śródziemnomorską, co dotyczy zarówno dorobku materialnego, jak i duchowego polskiej kultury.

- przesłanki ekonomiczne: USA i Zachód Europy były zawsze obiektami zainteresowania wielu grup społecznych w Polsce. Częściowa liberalizacja i zwiększona liczba Polaków odwiedzających państwa Zachodnie w okresie rządów Gierka ukształtowały przekonanie o dobrobycie Zachodu, efektywności i produktywności jego gospodarki. Bardzo często ten pozytywny obraz był wyolbrzymiony i idealizowany, zwłaszcza że Zachód utożsamiano z wysoko rozwiniętymi regionami Europy Zachodniej. W kontekście powyższych przekonań w społeczeństwie polskim oczekiwano, że ten dobrobyt będzie stosunkowo szybko udziałem Polaków po wstąpieniu państwa do Unii Europejskiej.

3. Uwarunkowania ekonomiczne członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej było uzasadnione również czynnikami ekonomicznymi. Okres „polskiego socjalizmu” oznaczał mało racjonalną gospodarkę uwarunkowaną stale wymiarem ideologicznym i politycznym. Większość gospodarki zwłaszcza przemysł był w rękach państwa. Rolnictwo, z dominacją własności prywatnej, powiązane z upaństwowionym rynkiem było ekstensywne i relatywnie mało wydajne. W gospodarce dominował przemysł z przewagą wielkich molochów produkcyjnych. Gospodarka miała charakter planowy i nakazowy. Cała powyższa charakterystyka oznaczała, że perspektywa członkostwa państwa w Unii Europejskiej to konieczność jakościowych przemian, zarówno strukturalnych, jak i funkcjonalnych zgodnych z kryteriami kopenhaskimi. W

konsekwencji zmiany w gospodarce poddane były procesom zarówno transformacji systemowej, jak i integracji ze strukturami europejskimi.

4. Uwarunkowania polityczne członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej było uwarunkowane również przyczynami politycznymi. Po przełomie 1989 roku w Polsce kształtowały się rządy demokratyczne zakładające przeprowadzenie zarówno transformacji systemowej, jak i integracji z Unią Europejską. Obydwa procesy zakładały, że zostaną wprowadzone demokratyczne zasady ustrojowe, w tym trójpodział władzy, pluralizm polityczny, państwo prawa oraz że stworzone zostaną warunki dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.

Oczekiwane członkostwo w Unii Europejskiej oznaczało też wzmocnienie bezpieczeństwa państwa w nowych w jego wymiarach. Rozszerzenie reguł wspólnego rynku na Polskę oznaczało, iż będzie ona bardziej zabezpieczona zarówno w kontekście poszczególnych obywateli, jak i całego państwa.

5. Najważniejsze wydarzenia z relacji stosunków Polski z Unią Europejską.

Kalendarium

DATA	WYDARZENIE
16 września 1988	Nawiązanie stosunków dyplomatycznych między Polską a Wspólnotą Europejską;
19 września 1989	Podpisano negocjacje Polska – Wspólnota w sprawie umowy o handlu i współpracy handlowej i gospodarczej;
22 grudnia 1990	Rozpoczęcie oficjalnych rokowań na temat stowarzyszenia Polski ze Wspólnotami Europejskimi
16 grudnia 1991	Zakończenie rozmów i podpisanie Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi;

	Wraz z układem europejskim Polska podpisała część handlową układu ujętą w tzw. Umowie przejściowej obowiązującej od 1 marca 1990 roku;
1993 czerwiec	Na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze potwierdzono, że kraje Europy Środkowo-Wschodniej aktualnie stowarzyszone z WE zostaną członkami UE po spełnieniu kryteriów ekonomicznych i politycznych.
8 kwietnia 1994	Rząd Polski złożył w Atenach formalny wniosek o członkostwo;
9-10 grudnia 1994	Podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Essen państwa członkowskie potwierdziły zamiar rozszerzenia Unii Europejskiej o państwa stowarzyszone i przyjęły strategię przed akcesyjną określającą dziedziny i formy współpracy uznane przez UE za istotne z punktu widzenia przyspieszenia integracji europejskiej;
1995 czerwiec	Podczas szczytu Rady Europejskiej w Cannes formalnie potwierdzono strategię tzw. Białą Księgę w sprawie dostosowań pracy do wymogów rynku wewnętrznego;
3 października 1996	Na mocy uchwały Rady Ministrów z 26 października 1991 roku rozpoczął działalność Urząd Komitetu Integracji Europejskiej zajmujący się koordynacją wobec wszystkich resortów i instytucji bezpośrednio zaangażowanych w proces integracji Polski z Unią Europejską a także koordynowaniem działań administracji państwowej w zakresie otrzymywanej pomocy zagranicznej;
1997 styczeń-maj	Przyjęcie Narodowej Strategii Integracji (NSI) została przegłosowana przez Sejm. Określała zadania stojące na drodze do pełnego członkostwa w UE a także ramy czasowe ich realizacji;
30 marca 1998	Do procesu przystąpienia do UE przystępują kolejne państwa kandydujące: Cypr Malta i 10 państw Europy Środkowo-Wschodniej;
23 czerwca 1998	Przyjęcie opracowanego przez Rząd Narodowego Programy Przygotowania do członkostwa w UE (NPPC) określającego sposoby realizacji priorytetów zawartych w dokumencie wspólnotowym Partnerstwo dla Członkostwa. Oba dokumenty wiązały realizację

	ustalonych przez Komisję Europejską priorytetów dostosowawczych ze świadczoną przez UE pomocą finansową ze środków dedykowanych programom dostosowawczym /PHARE, SAPARD, ISPA/;
7-8 grudnia 2000	Rada Europejska uzyskuje porozumienie co do treści Traktatu zmieniającego system podejmowania decyzji w Unii Europejskiej w perspektywie rozszerzenia Unii Europejskiej;
26 lutego 2001	Podpisany zostaje Traktat z Nicei, wchodzi w życie 1 lutego 2003 roku;
14-15 grudnia 2001	Rada Europejska zgromadzona w Laeken przyjmuje deklaracje w sprawie przyszłości Unii. Otwiera ona drogę dla przyszłych reform UE oraz umożliwia powołanie Konwentu mającego za zadanie opracowanie Konstytucji Europejskiej. Przewodniczącym Konwentu jest Valery Giscard d'Estaing;
13 grudnia 2002	Rada Europejska zgromadzona w Kopenhadze wyraża zgodę na przystąpienie do UE 10 krajów kandydujących /Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry/;
16 kwietnia 2003	Traktaty o Przystąpieniu zostają podpisane w Atenach pomiędzy UE a Cypr, Czechami, Estonią, Litwą, Łotwą, Malcią, Polską, Słowacją, Słowenią, Węgrami;
1 maja 2004	Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry przystępują do Unii Europejskiej;
10-13 czerwca 2004	Odbywają się szóste bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego;
13 grudnia 2007	Państwa członkowskie podpisują Traktat Lizboński;
21 grudnia 2007	Polska przystępuje do Układu z Schengen /przejścia lądowe i morskie/;
29 marca 2008	Polska przystępuje do Układu z Schengen /lotniska/;
7 maja 2009	Zainicjowano program Partnerstwa Wschodniego;
14 lipca 2009	Wybór Jerzego Buzka na Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego;

1 lipca – 31 grudnia 2011	Polska prezydencja w Radzie Unii Europejskiej;
30 sierpnia 2014	Donald Tusk zatwierdzony jako Przewodniczący Rady Europejskiej na 2,5 letnią kadencję;
25 lutego 2015	Komisja Europejska zgłasza inicjatywę Unii Energetycznej;
13 stycznia 2016	Komisja Europejska wszczyna wobec Polski procedurę ochrony praworządności;
9 marca 2016	Donald Tusk zatwierdzony jako Przewodniczący Rady Europejskiej na kolejne 2,5 roku;
20 grudnia 2016	Komisja Europejska składa wniosek do Rady UE o uruchomienie wobec Polski procedury z art. 7 Traktatu o UE w sprawie praworządności;
2 lipca 2018	Komisja Europejska wszczyna postępowanie dotyczące naruszenia prawa unijnego w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym;
19 października 2018	Trybunał Sprawiedliwości UE zawiesza stosowanie części przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym
grudzień 2019	Europejski Zielony Ład; Nowa Strategia Rozwoju Europy;
12 lutego 2021	Instrument na rzecz odbudowy i zwiększenia odporności Rozporządzenie 241/2021;
22 lipca 2021	Europejski Trybunał Praw Człowieka orzeka w sprawie Reczkowicz versus Polska, że Polska naruszyła art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka;
14 lipca 2021	Trybunał Konstytucyjny Polski orzeka, że wydany przez TSUE nakaz zawieszenia działalności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z kwietnia 2020 roku jest sprzeczny z Konstytucją;

15 lipca 2021	TSUE uznaje, że Polski system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej;
20 lipca 2021	Komisja Europejska publikuje raport o stanie praworządności w Unii Europejskiej, w tym także w Polsce;
7 października 2021	Wyrok Trybunału Konstytucyjnego Polski stwierdza możliwość kontroli konstytucyjności prawa unijnego;
15 lipca 2022	Decyzja Komisji Europejskiej wobec Polski o uchybieniu zobowiązania Państwa członkowskiego;
15 lutego 2023	Komisja Europejska zaskarżyła Polskę do TSUE w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego kwestionującego pierwszeństwo prawa unijnego;
5 czerwca 2023	TSUE orzekł, że „ustawa kagańcowa” i system dyscyplinarny dla sędziów naruszają unijne prawo;
5 lipca 2023	Raport Komisji Europejskiej o praworządności w Unii Europejskiej w tym także w Polsce;

II. Miejsce Polski w Unii Europejskiej

Miejsce Polski w Unii Europejskiej jest następstwem integrowania państwa ze strukturami unijnymi, ponieważ jest ono konsekwencją wielu sprzężonych ze sobą uwarunkowań, do których należą zwłaszcza: problem spójności polityki europejskiej Polski i wspólnotowych strategii politycznych, siła państwa mierzona w jej różnych wymiarach: ekonomicznym /na wspólnym rynku/, polityczno-ustrojowym /stabilny ład polityczno-prawny/ ale także musi być poddawane ocenie – umiejętności budowania częściowych koalicji w różnych obszarach unijnej polityki i siła oddziaływania Polski na procesy zachodzące w Europie Środkowo – Wschodniej.²

² K. A. Wojtaszczyk, I.N. Novikowa, Polska i Rosja w zmieniającej się Europie, Warszawa 2022 s.150.

G. Piwnicki, Meandry integracji Polski z Unią Europejską w latach 2004-2020 Wydawnictwo Naukowe FNCE Poznań 2021.

Polska pod względem wielkości terytorium /312 696 km²/ zajmuje 6 miejsce w Unii Europejskiej po Francji, Hiszpanii, Szwecji, Niemczech i Finlandii. Liczba ludności (37 962 090) plasuje Polskę na 5 miejscu po Niemczech, Francji, Włoszech i Hiszpanii. Od wielu lat ma miejsce w Polsce ujemny przyrost naturalny jako konsekwencje migracji ludności z Polski do państw Unii Europejskiej, jak i niskiej liczby urodzeń.

Liczba ludności w znacznym stopniu przekłada się na liczbę miejsc i siłę głosu państwa w kluczowych instytucjach Unii Europejskiej.

P O L S K A	27 GŁOSÓW	RADA UNII EUROPEJSKIEJ
	1/ NA 27 MIEJSC	KOMISJA EUROPEJSKA
	51/ NA 705 MIEJSC	PARLAMENT EUROPEJSKI
	1/ NA 27 MIEJSC	TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI/ SĄD GŁOWY
	1/ NA 27 MIEJSC	EUROPEJSKI TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY
	21/ NA 350 MIEJSC	KOMITET EKONOMICZNO – SPOŁECZNY
	21/ NA 329 MIEJSC	EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

Źródło: opracowanie własne

Pod względem PKB Polska zajmuje 8 miejsce w Unii Europejskiej. Jej dane makroekonomiczne do 2022 roku ukształtowały się w zasadzie pozytywnie. Wzrost cen (inflacja) był stabilny, stopy procentowe były obniżane. Cały czas bezrobocie jest niskie. Do niedawna utrzymywał się też wysoki poziom konsumpcji wewnętrznej. Status socjalny różnych

grup społecznych relatywnie w całym okresie poprawiał się. Jednakże przełom nastąpił od 2016 roku, gdy zostały rozwinięte nowe programy socjalne.³

III. Perspektywy Polski w Unii Europejskiej

1. Przyszłość Polski w Unii Europejskiej

Przyszłość Polski w Unii Europejskiej wiąże się z dwiema możliwymi wizjami rozwoju wspólnoty europejskiej. Pierwsza z nich - eurooptymistyczna – wspiera proces integracji opowiada się za większą podmiotowością prawną UE i koncentruje się na pogłębianiu unii gospodarczo – walutowej. Drugi nurt broni statusu dotychczasowego wspólnot narodowych i jest przeciwny „Europie wielu prędkości”.

Wielkie znaczenie dla dalszych procesów decyzyjnych miał proces rozwojowy w Unii Europejskiej i jej państwach członkowskich. Unia Europejska jest ciągle w stanie nieprzezwyciężonych kryzysów (polityczny, ekonomiczny, społeczny, aksjologiczny, prawny). Aktualnie pojawiających się nowych problemów związanych z meandrami europejskiej polityki pieniężnej oraz reform systemu integracyjnego. Niezmiernie ważnym uwarunkowaniem jest jakościowa zmiana w otoczeniu Unii Europejskiej i ogólny wzrost znaczenia problemów międzynarodowych dla funkcjonowania wspólnoty, w tym globalnych, takich jak kwestie klimatyczne, energetyczne czy kwestie zagrożeń wojennych. Państwa członkowskie Unii Europejskiej są również miejscem jakościowych przemian, w tym także tworzenia nowych konstelacji politycznych, w tym populistycznych i niechętnych a wręcz podważających reguły demokracji liberalnej stojącej u podstaw funkcjonowania struktur unijnych. Sytuacja w Polsce potwierdza procesy, które pojawiają się w unijnych państwach członkowskich. Podważanie przez państwo reguł porządku demokratycznego opartego na przesłankach liberalnych np. trójpodziału władzy czy reguł państwa prawa stoi u podstaw konfliktów prawno-politycznych między Polską a Unią Europejską. Wśród polskich elit politycznych występują obie wizje. Generalnie rzecz biorąc przeważa opcja Unii Europejskiej zreformowanej, ale szanującej kompetencje państw członkowskich. Różnice, które zaznaczają się wewnątrz polskich elit politycznych dotyczą: kwestii wejścia do strefy Euro, problemu

³ J. Fiszer, Szanse i zagrożenia dla Unii Europejskiej po Brexicie. Implikacje dla Polski (w): *Myśl ekonomiczna i polityczna* 2017 nr 4(59), 214-250.

migracji w tym w szczególności uchodźców, kwestii praworządności a także zakresu autonomii państwa członkowskiego w Unii Europejskiej.

Dotychczasowy przebieg dyskusji nad przyszłością Unii Europejskiej wskazuje, że przed Polską stoi wizja bycia w jednym z trzech typów wspólnoty europejskiej:

- wspólnota w warunkach „Renesansu Unii”, która przeprowadzi konieczne reformy, osiągnie odpowiedni wzrost produktywności i tempa integracji europejskiej. Wzrost atrakcyjności Unii Europejskiej będzie prowadził do dalszego rozszerzania terytorialnego wspólnoty;

- „Unia Europejska w niebezpieczeństwie”, czyli Unia Europejska oparta na wielu prędkościach rozwoju integracji, mniej zdolna do rozwoju innowacji i osiągnięcia wyższego poziomu produktywności;

- trzecią drogą rozwoju integracji europejskiej jest dotychczasowy model „Dryfu”, w którym Unia nie rozporządza jednoznacznie wybranym kierunkiem reform. Taka sytuacja może prowadzić do zmniejszenia efektywności wspólnoty i jej konkurencyjności w świecie.⁴

2. Unia Europejska z perspektywy głównych polskich ugrupowań politycznych (2023 rok).

Polskie historyczne koncepcje integracji europejskiej i miejsca w niej Polski znajdują swoistą kontynuację w strategiach i programach obecnych na scenie politycznej III RP. Istnieją różne kryteria podziału tej sceny: prawica-centrum-lewica; partie socjalistyczne (socjaldemokratyczne), liberalne, konserwatywne, chadeckie, narodowe. Najbardziej wyrazista linia podziału biegnie, jednakże między ugrupowaniami prezentującymi strategie proeuropejskie, sceptyczne wobec integracji europejskiej oraz antyeuropejskie.

⁴ Zob. Unia Narodów 2.0. Pomysły na reformę Wspólnoty. Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2018.

Polskie partie polityczne wobec procesu integracji europejskiej

Partia (ugrupowanie) polityczna	Przynależność Polski do UE	Rozwój integracji europejskiej	Przyjęcie przez Polskę waluty Euro	Uwspólnotowanie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa
Prawo i Sprawiedliwość	+	+/-	-	-
Platforma Obywatelska	+	+	+	+
Polskie Stronnictwo Ludowe	+	+	+/-	+
Polska 2050	+	+	+	+
Lewica	+	+	+	+
Suwerenna Polska	+/-	-	-	-
Konfederacja	-/+	-	-	-

Objaśnienie: + TAK; +/- TAK z zastrzeżeniami; - NIE;

Źródło: opracowanie własne

W perspektywie powyższych ustaleń można więc wyróżnić ugrupowania proeuropejskie (Platforma Obywatelska, Polska 2050, Lewica i w dużym stopniu PSL), sceptyczne (Prawo i Sprawiedliwość), antyeuropejskie (Suwerenna Polska i Konfederacja).

Prawo i Sprawiedliwość oficjalnie opowiada się za członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Ma, jednakże wiele zastrzeżeń co do sposobu jej funkcjonowania. Główne zarzuty PIS-u dotyczą: zbyt daleko idącego i dokonującego się poza traktatami ograniczenia suwerenności państw. Dalszy rozwój integracji europejskiej powinien ograniczyć a w perspektywie wyeliminować taki sposób funkcjonowania Unii Europejskiej. Prawo i

Sprawiedliwość nie wyraża gotowości ani teraz ani w przewidywanej przyszłości przyjęcia wspólnej waluty EURO. Mogłoby to być realne dopiero wtedy, gdy Polska osiągnie stopień rozwoju ekonomicznego najbogatszych państw Unii Europejskiej. Partia jest przeciwna uwspólnotowieniu wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

Platforma Obywatelska we wszystkich punktach odniesienia prezentuje proeuropejskość. Polskie Stronnictwo Ludowe jest ze swojej istoty proeuropejskie. Ma, jednakże obawy przed bliską perspektywą przyjęcia waluty EURO. Polska 2050 jest proeuropejska we wszystkich rozpatrywanych płaszczyznach. Lewica też popiera jednoznacznie integrację europejską i udział w niej Polski. Suwerenna Polska nie stwierdza jednoznacznie, że jest za wystąpieniem z Unii Europejskiej, ale wyraża zastrzeżenia co do wszystkich obszarów jej funkcjonowania. Podobnie jak PIS jest przeciwna ograniczaniu suwerenności państw członkowskich, jak i w konsekwencji uwspólnotowieniu różnych płaszczyzn państwowej aktywności. Konfederacja od początku była przeciwna Unii Europejskiej. Przed wyborami 2023 Konfederacja mówi, że nie będzie dążyła do wystąpienia Polski ze Wspólnoty, ale będzie działała na rzecz świadczenia ze strony Unii należnych naszemu państwu przywilejów i dbanie o to, aby Unia nie ograniczała naszych interesów narodowych.

Perspektywa integracji europejskiej jest najważniejszym kryterium podziału na polskiej scenie politycznej. Przynależność do poszczególnych grup jest, wszakże opowiedzeniem się za kierunkiem rozwoju cywilizacyjnego w przyszłości.

Streszczenie:

W artykule przedstawiona została w sposób holistyczny, aczkolwiek skrótowy - ze względu na formę opracowania – artykuł, kwestia członkostwa Polski w UE. Wskazane zostały jego uwarunkowania, począwszy od historycznych w ramach, których ukazane zostały polskie koncepcje integracyjne, które pojawiały się na przestrzeni kilku ostatnich wieków. W dalszej części przedstawione zostały uwarunkowania społeczne (tożsamościowe i kulturowe) oraz ekonomiczne i polityczne. Kolejna część poświęcona została najważniejszym wydarzeniom z relacji stosunków Polski z Unią Europejską. Dalsze fragmenty dotyczą miejsca oraz perspektywy RP w Unii. W ostatniej ze wskazanych części przedstawione zostało postrzeżenie UE przez główne polskie ugrupowania polityczne (2023 rok).

Słowa kluczowe:

Polska, Unia Europejska, uwarunkowania, istota, następstwa

Keywords:

Poland, European Union, conditions, essence, consequences

Bibliografia:

1. Albert Baczkowski K. (1995), Idea jedności europejskiej w Średniowieczu (w): Z dziejów prób integracji europejskiej. Od Średniowiecza do współczesności, red. M. Puławski, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr 118
2. Bar J. (2012), Wkład polskiej myśli politycznej w budowanie idei europejskiej jedności, Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków
3. Borzym A., Sadowski J. (2007), Polscy Ojcowie Europy, Wydawnictwo Trio, Warszawa
4. Erhardt P. (2010), Polscy prekursorzy idei zjednoczenia politycznego Europy, Przegląd Geograficzny, <http://rein.org.pl>
5. Fiszer J., Szanse i zagrożenia dla Unii Europejskiej po Brexicie. Implikacje dla Polski (w): Myśl ekonomiczna i polityczna 2017 nr 4(59), 214-250
6. Gross F. (1996), Federacje i konfederacje europejskie. Rodowód i wizje, Warszawa
7. Kawalec M. Wkład polskich myślicieli w rozwój idei integracji europejskiej (w): Zeszyty Naukowe, UEK, 2017, 6 (966), 79-88
8. Kłoczkowski J., Kraś I., Łaskiewicz H. (1999), Unia Lubelska i tradycje integracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin
9. Kisielewski T., Federacja Środkoeuropejska. Pertraktacje polsko-czechosłowackie w latach 1939-1943
10. Łukasiewicz S. (2007), O jedności Europy. Antologia polskiej XX-wiecznej myśli europejskiej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa
11. Okulewicz P., Koncepcja Międzymorza w myśli i praktyce politycznej obozu Józefa Piłsudskiego w latach 1918-1926, Poznań. 2001
12. Pieczewski A. (2008), Działalność Józefa Retingera na rzecz integracji europejskiej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
13. Staszic S., Myśl o równowadze politycznej w Europie (w): Pisma filozoficzne i społeczne, Warszawa 1954, 310-312
14. Stoczewska B., Koncepcja zjednoczenia Europy w Polskiej myśli politycznej, Państwo i Społeczeństwo, III 2003 nr 4
15. Unia Narodów 2.0. Pomysły na reformę Wspólnoty. Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2018
16. Witkowska G. (2001), Ojcowie Europy. Udział Polaków w procesie integracji kontynentu, Wydawnictwo Kontrast, Warszawa

-
17. Wojtaszczyk K.A., I.N. Novikowa, Polska i Rosja w zmieniającej się Europie, Warszawa 2022 s.150